

COSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMĂNALA

REDACTOR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

Anul IV. — Nr. 33.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Orăștie, 23 August n. 1914.

Ziariștii pe câmpul de războiu. — Vezi la „Rânduri mărunte” —

Vedere de pe câmpul de luptă din Polonia rusească: După ce trupele rusești s'au retras, trupele noastre austro-ungare intră în orașul Walbron, fiind primite de populația polonă cu aclamații, — căci Polonii, și nădăjduesc liberarea după ce trupele noastre vor rămâne definitiv învingătoare asupra celor rusești.

Insemnările unui completaș mobilizat.

II. Cu flori și cu suspine.

Amurgă. Pe piscurile munților austriece se resfrângeau de turnurile de tinichea ale bisericuțelor pline de evlavie razele de soare și trenul alergă încet și greoiu în vale, ca un șarpe uriaș. Noi stam în ferești, pe trepte, grămadă, om peste om și măsuram cu privirile largul. Umbra pădurilor se 'ntindea domoală înaintea noastră și cercetând desigurile cu ochii, alegeam printre tufișuri și prin porumbiște sute de soldați, strecurându-se pe furii în linie de front, plecați de spate și plini de sudoare. Din când în când ne ajungeau la urechi comenzi scurte și aspre, vedeam apoi baionete 'nfricoșate sclipind în căteun mănunchiu de raze de soare și pe urmă auziam bubuituri prelungi, pierzându-se zgomotos în inima pădurilor.

În sufletul nostru de completași obicinuiți cu hodina și cu comoditatea, răsăriau iarăși mizeriile de cazarmă cu vieața prăpădită, cu zilele oboșitoare, lungi, urâte și 'nfricoșate. De ce s'o negăm? Nu ni' eră dragă vieața asta. Fiecare dintre noi am fi dorit mai bine, să stăm undeva ferii de tot zgomotul lumii, de toată învâlmășeala asta. Să stăm pe lângă afacerile, care amenințau să ni se prăpădească, să stăm pe prispă casuțelor și să ne mângâiem în amurgul serii pe cei scumpi și dragi. Dar ne chiemă țara și ne chiemă împăratul! La gândul acesta sufletul nostru amorția par'că și pe dinaintea ochilor ne trecea, ca un întunec greu și 'nfricoșat. Ne venia în minte jurământul: „prin foc și prin sabie, pe pământ și pe apă, în pace și 'n războiu...” ne venia în minte și nu mai înțelegeam nimic, din cele ce se petreceau în preajma noastră...

Vom merge! Da, o să mergem! Și acum, fluturările de batiste din drum ne păreau cu mai mult înțeles. Cetiam în ochii fetelor și a nevestelor păreri de rău mai intensive și

la cea mai apropiată gară, unde ne-am oprit, am simțit întreg fiorul bietului soldat pornit în luptă, cu gândul, ca niciodată să nu se mai întoarcă. Căci ce ne așteptă aici! Femei cu ochi duioși, fete visătoare și blânde, copii neastâmpărați și sprinteni, — mulțime, care furnică dela vagon la vagon, împărțindu-ne beutură, mâncare, țigarete, și câte-o floare, să ne 'nveselească inima și să ne usuce lacrimile. Ne 'ncarcu cu mână largă și la fiecare ne spuneau un cuvânt de 'mbărbătare, o vorbă de mângâiere: „Cu bine mergeți, dragii noștri“, — și pe gurițele lor fermecătoare fluturau zimbete șă-galnice, de iubire, de dor, de promisiune poate, ori, — cine știe să pătrundă sufletul femeii?, — ca să ne 'mbărbăteze și ne toarne în inimă avânt și ca să-și ascundă lacrimile.

Aceasta e soarta femeilor. În adâncul inimii să plângă după ai lor, iar cu vorba și cu ochii să mângâie pe cei ce vin și trec mai departe, neconșuți, ca și aceia, pe cari i-au pierdut ele. Să aștepte trenurile lungi și grele, să trăiască aceeași suferință

de zeci de ori și să sperze mereu, că ai lor se vor reînțoarce iar cu bine. Să asculte înfiorate cântecile plângătoare, să spună cuvinte dulci celor, pe cari i-or vedeă triști, și să privească apoi cu ochii 'n lacrimi, pe urma fiecărui tren, ce pleacă...

Cu flori și cu suspine, triste și zimbătoare, așa așteptau și poate așteaptă și acum, frumoasele din Pölschau, trenurile militare.

În fiecare zi ele petrec tot alte rânduri noi de soldați și 'n fiecare zi zimbese și plâng, impart flori și-și flutură batistele immaculate, în vreme ce din inima plâpândă le scapă suspinuri lungi și dureroase după fiecare tren ce trece...

O, Doamne, minunată făptură ai croit, când ai făcut femeea!

Radu Mârgean.

□ □ □

Pe câmp.

Miezul zilei... timp de cină...

Nici țipenie pe cale...

Cu mireme de sulciță

Bate vântul dintr'o vale.

Pe miriște clăi de-avalna

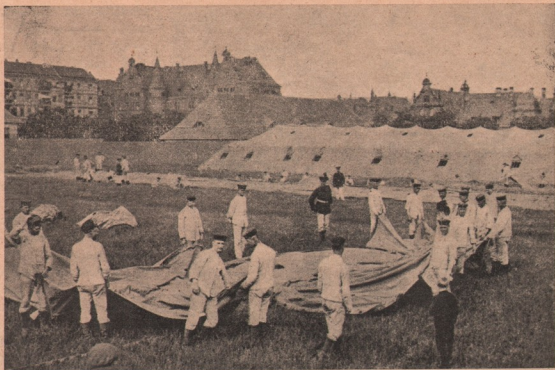
lar la umbra unei clăi,

Tolăniți pe-un pâlce de iarbă,

Stau de taină doi flăcăi.

Calaverie belgiană de graniță, care ea a avut parte de cel dintâi foc în acest războiu germano-francez, întimpinând ea ca dintâi oștile germane ce le intrau în țară.

Pregătirea corturilor. Armatele nu ajung a fi toate adăpostite în case sau alte edificii, căci ele se îngrămădesc într'un sat, într'un oraș, de zece și 20 de ori atâtea câți locuitorii are satul ori orașul, — și așa, scoțând de tot pe oameni din acele comune, — tot nu se găsește adăpost pentru poporul de soldați. De aceea ei își pregătesc corturi de câmp, sub care să se mai adăpostească de vremuri grele. — Chipul de aci ne arată soldații pregătindu-și corturile.

*Vântul — hoț fără păreche —
Fură-asa din când în când
Și mi-aduce la ureche
A lor taină — vrând-nevrând.*

*Și în timp ce eu din coasă
Culc o brazdă de trifoi,
Dela claia cu pricina
Zice unul din cei doi:*

*„...Și mi-e dragă, măi Căline,
Știi, așa, cum n'am cuvânt...
Când o văd sărac de mine,
Nu mai știu pe unde sănt.*

*Că-i frumoasă, fără seamăn
Și n'aș crede să dau gres,
De fi-aș spune, că-i mai mândră
Ca o floare de cires.*

*Mijlocelul i se frânge
Strâns în bete... iar în sân
Două pierseci părguite
Și miros de flori de fân.*

*Un sărut al ei, Căline,
E fierbinte... cum să spui,
Nici jăraticeul din vatră
Mai cu foc eu cred că nu-i...*

*Și de-ai ști ce mult mi-e ciudă
Când în horă ea-i temei,
Că pe când îi joc în dreapta,
Vreau să fiu și 'n stânga ei...*

*Mâne o să 'ncep peșitul,
Peștoare-i maică-mea,
Mâne dar mi 'ncerc norocul
Și de-o fi să nu mi-o deă, —*

*Să mă bată sfânta cruce
Și să n'apuc pân' acasă,
Dacă n'oi fură-o 'n noaptea
Când va fi cutiva mireasă!..”*

V. MILITARU

Cetățeni și soldați. Un ospătar patriot din Viena, dând bere de cinste tuturor soldaților ce trec pe la el, — înainte de plecarea la războiu. Aceeas dragoste le-a arătat-o soldaților și locuitorii din alte părți în Austria ca și pe la noi, tractându-i cu mâncări, beuturi, țigări și îngrijind de ai lor cei de-acasă.

Comandanții supremi ai celor două armate aliate, rusă și franceză: Țarul Nicolae la stânga și generalul francez Joffre, generalissimul armatei franceze de operațiuni.

O zi din vieța Țarului.

— Cum își petrece timpul marele stăpânitor al tuturor Rușilor. —

Un mare ziar din Petersburg, ocupându-se de vieța de toate zilele a țarului Nicolae, o descrie în modul următor:

Împăratul se scoală în timpuri normale, de obicei la ora 8 dimineața.

După facerea toaletei și luarea unei mici gustări, țarul intră în biroul său de lucru, fix la ora 9, unde citește ziarele rusești și streine, telegramele ambasadorilor din streinătate, cum și rapoartele diferiților miniștri și guvernatori.

Neavând secretar, suveranul ia note singur într'un mic caet de care nu se desparte niciodată și rezolvă hârtiile curente, punând rezoluțiuni cu mâna sa.

La ora 10 și 1/2 împăratul face o

scurtă plimbare în parcul palatului însoțit întotdeauna de cățelul său favorit, în compania căruia se află toată ziua.

La ora 11 revine din nou în birou, începând primirea miniștrilor și înalților demnitari din stat.

Împăratul primește în mod cât se poate de cordial pe sfetnicii săi, ale căror rapoarte și păreri în chestiunile la ordinea zilei, le ascultă fără să interrupă cătuș de puțin.

Semnează apoi decretule prezentate, după care la ora 1 intră în sala de masă.

La masa de prânz, care nu ține în nici un caz mai mult de o oră și la care ia parte întreaga familie imperială, țarul invită de obicei pe comandantul suprem al găzdei palatului, cum și pe unii din ofițerii acestei găzdi.

După masă, adică cu începere dela ora 2, țarul primește în biroul său de lucru pe marii duci și comandanți superiori ai armatei.

Rapoartele acestora țarul le citește singur, rezolvându-le imediat pe cele de mică importanță și care nu necesită un studiu mai aprofundat.

După terminare, la ora 4, împă-

Vedere din armata sârbească: Sârbia și-a chemat sub arme și gloatele clasa a 2-a. Chipul de aci ne arată o trupă de astfel de gloate. Sunt oamenii în hainele lor de-acasă, doar de-au căpătat pușcă și gloante.

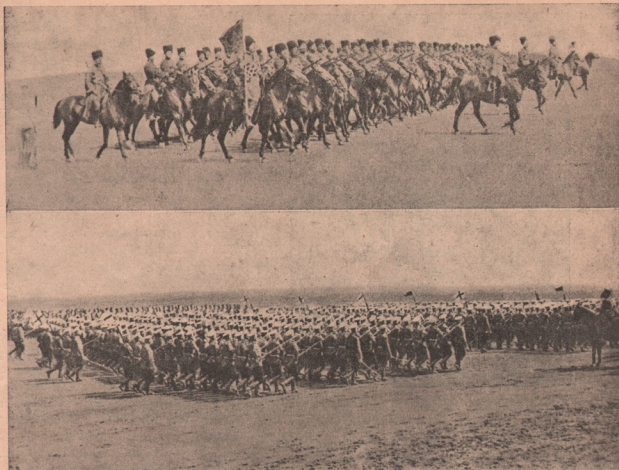

Fig. 1. *Vederi din armata rusească*: Sus: defilarea unei sotnii, companii, de cazaci, jos: defilarea unui batalion de infanterie rus.

ratul face o nouă plimbare în parc de astădată însoțit și de țarevici, în compania căruia se simte foarte fericit.

În timpul acestei plimbări, țarul pare mai vesel și comunicativ ca de obicei, luând parte câteodată la jocurile zglobii ale țareviciului, ale cărui capricii le îndeplinește cu multă bunăvoință și fără a obiecta nimic.

La ora 5 împăratul ia ceaiul, înconjurat de toată familia sa, în mijlocul căreia se simte nespus de fericit.

În timpul ceaiului țarul discută și politică, comunicând împărătesei conținutul rapoartelor mai importante primite în cursul zilei.

La ora 6 reintră iarăși în cabinet primind miniștri și înalți demnitari, până la ora 8, când încețază orice activitate biurocrațică la palat.

Masa de sără țarul o ia de asemenea în cercul familiei sale, după

care se retrage în salon, unde discută literatură și face muzică cu marile ducese.

Înainte de a se culca, cetește de obicei cărți noi apărute, de autori bine cunoscuți ruși și streini.

RÂNDURI MĂRUNTE

Ziarisții pe câmpul de războiu.—În războaiele nouă, nici ziarisții nu le mai e dată libertatea de a privi războiul și a scrie... *adevărul* despre ce au văzut cu ochii. Că adesea prin asta descopăr dușmanului lucruri ce pot fi spre răul armatei proprii. De aceea azi și ziarisții sunt ținuți sub supravegherea unei comisii speciale militare pentru cenzurarea știrilor ce trimit ziarisții ziarelor lor. Chipul de pe pag. întâie a revistei noastre de azi, ne arată grupa de ziarisți vienezi, puși sub supravegherea colonelului *von Hoen*

și a mai multor ofițeri, plecând dela gara din Viena spre câmpul luptelor.

Rugăm pe toți abonații noștri, a căror abonament a expirat, să binevoiască a se îngriji de reînnoirea abonamentului, ca expedarea revistei la a adresa dâșilor să nu înceteze. Asemenea sunt rugați și restanțierii, ca să-și achite restanțele fără amânare, căci altfel li se sistează trimiterarea pe mai departe a revistei și se iau măsuri împreunate cu spese pentru încassarea pretenziunilor noastre!

Cu numărul de față începând „Cosinzeana” va aduce în fiecare săptămână zeci de chipuri, cari de cari mai interesante, din războiu: *Vederi din armatele încăerate, de-a comandanților lor, de-a trupelor, de-a luptelor.*

În numărul de azi deja dă câte un chip două din armata noastră, din cea germană, rusească, franceză, engleză, belgiană și sârbească. Vom urmă a a-

Armata engleză: Lordul Kitchener, fostul vicerege al Indiilor, — numit acum, din privilegiul războiului ministru de războiu al Angliei. El e care a dus la încheiere războiul contra Burilor, care până a nu primi el comanda supremă pe acel câmp de luptă, mergea prost pentru Englezi.

duce încă multe și interesante chipuri. Cei ce ar dori a le avea, să aboneze „Cosinzeana”. Prețul pe 3 luni 3 cor., pe 2 luni 2 cor., pe 6 luni 6 coroane.

E prea scump divorțul. Din Newyork se vestește: luriștii americani au avut un mare sfat în care s'au desbătut unele legi americane, cari vor fi schimbate încurând. Mai multă bătae de cap le-a dat învățăților legea de căsătorii și legea de divorț. După lungi discuții în privința aceasta, a răzbit părerea acestora, cari au propus că: în Statele Unite din întreagă America-de-Nord să fie una și aceeași lege de căsătorii, pentrucă numai așa s'ar putea înlătură multele proese de divorț, cari toate dovedesc, că în America se leagă căsătoriile prea ușuratic. S'a arătat ce păgubitoare sunt pentru vicia socială divorțurile și s'a dovedit, că nicăiri nu mai sunt atâtea femei despărțite și copii pribegi părăsiți de părinți, ca în Statele Unite ale Americiei-de-Nord. Tot mai mult s'a întărit convingerea Americanilor, că nu divorțul trebuie făcut anevoios, ori chiar imposibil, prin lege, — ci legea căsătoriei trebuie puțin îngreunată.

Tinerii cadeți, chemați la proba tăriei lor sufletești: Sunt tineri absolvenți ai școlii de cadeți din Timișoara, cari la 1 August au fost înaintați locțiitori de ofițeri și — trimiși la trupe și cu trupele, pe câmpul de războiu. Sunt tot băieți tineri de 19—20 ani. Nainte de a se risipi printre trupe, s'au fotografiat cu ofițerii lor instructori între ei.

Turnul Eiffel din Paris, pus în slujba războiului: în acest turn uriaș e instalată azi o stațiune de radiotelegrafie, pentru trimiterea de aze din capitală pe câmpul de război și primirea de știri și cereri de pe acel câmp, — provăzută cu stațiuni telegrafice fără sarmă.

Interesant a vorbit despre căsătorie și divorț: Dr. Ana Howard Show, prezidenta ligei femeilor americane.

Primejdia ce ne amenință pe urma divorțurilor și a căsătoriilor nefericite — a zis prezidenta sufragetă — nu poate fi înlăturată de dieta centrală altcum, decât prin reforme radicale. Legile actuale de divorț, cari în fiecare stat sunt altcum, nu sunt bune. Până când oamenii avuți se pot despărți când lor le place, cei săraci numai cu mari greutate pot ajunge la o sentință favorabilă în procesele de divorț, da, pentru că în toate statele e din cale afară scump divorțul, e împreună cu prea multe cheltueli. Legile de căsătorie în valoare, le-au făcut bărbații singuri, fără noi femeile, dar până când nu vor lua parte și femeile la aducerea ori schimbarea acestor legi, lege de căsătorie cuminte, care să mulțumească și pe femei, nu vor putea să aducă niciodată. Mai întâi

legarea căsătoriilor trebuie îngreunată. Dacă nu s'ar legă căsătoriile așa de ușor, ca azi, ar fi mai puține femeile nefericite și procesele de divorț. Soții cari nu trăesc împreună, și totuș nu se pot despărți, sunt o rușine a societății omenesci. Divorțul trebuie înlezniț și ieftiniț, căci numai în felul acesta s'ar putea sană răul. Ar fi apoi de doriț, ca între divorț și noua căsătorie să fie cel puțin un an, prescriș de lege. Din partea mea nu țin de om cinstiț pe acela, care azi se desparte și mâne iar se cunună.

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NŪ SE RETRIMIT.

I. M. „Un incendiu“ nu are nici macăr calități stilistice, ca să se poată publica.

N. O. Atât „Eroul“, cât și „Serenada“, sunt încercări slăbuțe, cari nu fac pentru noi.

Armata franceză: Pregătirea trupelor africane, pentru a fi aduse se ice și ele parte la războiul „tării-mame“, în Europa. Ofițeri francezi le trec în revistă și le arată scopul înarmării. Ziarele spun, că deja astfel de trupe au fost debarcate în Franția și vor fi trimise pe câmpul de luptă.

O ÎNMORMĂNTARE

ION DRAGOSLAV

Dacă le-ai spune copișilor de pe ulița mea, că prin orașul nostru are să treacă regele, nu s'ar mișcă, nu s'ar sînchisi să-l vadă, cum le-a fost să vadă înmormântarea cioroiului, pe care îl adusesse într'o zi nepoțele mele Ileanuța și Tuloii, nu știi de unde.

Pentru că trebuie să spun, că numai pe ulița mea, din izvorul Maicii-Domnului, avem dela șase case nu mai puțin, ca douăzeci de prunci între 12 și un an de mari, începând dela unu cât un degetar, și până la Antihărțul vrednic de toate drăciile copilărești.

Și asta să nu vă pară de șagă, să credeți, că în cele șase case șed zece sau doisprezece gospodari, de au atâția copii, ci numai șase șed întocmai, cu nevestele lor, și asta știi vine numai cât ț-i-aruncă ochii, că de toți, cu cei mai răsăriți, sunt la treizeci și mai bine. Dar de, acuma pe cei cu tullele pe ei și cu o leacă de docșă la cap, să nu-i punem, ci pe ăștia, cari de dimineața până când somnul își întinde aripelile lui peste lumea trudită de griji, îți fac capul prăvălie de iarmaroc, prin strigătele, țipetele și plânsetele lor. Barem pe mine m'a bătut fericea, sunt tocmai bine: la mine sunt trei fete, la stânga, în *vila lui Arghirescu*, sunt trei de toate bunăteata, la dreapta sunt patru. Apoi dela astă trei casă când încep țipetele, ține-mă Doamne, pas, de ț-e somn, să mai dai ochii în gene.

Fete sunt mai multe, dar băieți puțini. Între ăștia putem numi pe vestitul Turță, un draguț de băiat, cât un butoiăș, cu, ochii mari albaștri, ca de matusor și vrednic de tot plânsul, când începe nu-ți mai trebuie muzica dela panoramă. Apoi la mine sunt două podoabe vestite: Tuloieș, o fetiță de șase ani și una Ileanuța, care de bine ce a învățat, a mai rămas să ție ușa clasei a II-a, să nu fugă. Și așa cu Turța și cu Borzacu, sora lui Turța și cu Viorica și apoi mai e un degetar bălan și fofolit la mers ca o rătușcă, căruia îi zice Chiticu, din când în când au de lucru mai mult să se bată, decât de joacă. Totuș când a fost vorba de înmormântarea cioarei, au sărit cu mic cu mare și au picurat prinolul lor de lacrimi pe mormântul bietului „cuc țigănesc“, care își gășise domiciliul tocmai la noi, adus, cum am spus, de fetele Ileanuța și Tuloieș.

Și o nimerise bine.

Un băiețan din vecini, aprod la tribunal, aude într'o zi, pe când mătură prin cancelarii, cărăriuri în sobă, băgă mâna și ceva îl prinde de deget, se uită bine, un cioroi, un pui. Cioarele își făcuse culcuș și cuib în coșurile clădirii și cum se nimerise, un pui căzuse tocmai în sobă, avea acum aripi, gătit bine cu pene, dar încă prostuț. Tocmai atunci un nepoțel, ca de 5—6 ani, al lui un Alexandru dela Banca Națională, veni acolo și văzând cioroiul îl ceru cu toate stă-

ruintele și astfel îl căpătă. El îl aduse acasă, unde căzu pe mâna altor frați mai mici.

Apoi bietul cioroi ce a pățit, de-ar fi fost poet și scriitor, ar fi lăsat un roman sau o plângere, cum numai rar se poate ceti.

Apoi Alexandru, cel mai mare băiat și care îl adusesse, crezând că cine știe ce odor a dobândit, îl aduse spre fală și pe ulița noastră, dar având și el gust de joacă, îl lăsă în gazdă la un verșor a lui, Costică, dela la cincia casă dela noi, unde și dormi cioroiul o noapte, deoarece Alexandru luându-se cu joaca și trebuind să meargă acasă, a uitat de dânsul.

Tatăl lui Costică, om gospodar, cu pui, găini, porci, aveă cui da mămăliga, și astfel văzând că Alexandru și a doua zi întârzie să-și ieie cioroiul, porunci lui Costică să-i facă vânt unde a ști. Noroc că Buftu, un alt drac de alătura de el, văzându-l cu cioroiul în mână, îl și ceru, totuș Costică nu voi să-l-vede degeaba ci măcar să plătească cioroiul mămăliga și dormitul din cele două zile, și îi ceru să-i deie ceva pe el. Buftu lui silit să fure niște cireșe din un copac din o grădină străină, de peste drum de ei, și să cumpere bunăteata de pasăre.

Ei, dar cioroiul cereă mănecare: „câr! câr!“ Și apoi își lăsă urmele în toate părțile, iar Buftu nepridind cu mănecare, deoarece partea pe care trebuia s'o mănănce el o dădea cioroiului și văzând că îl plictisește meru: „câr! câr!“, îl luă de un picior și îl avșări în grădina de unde furase cireșele, în bțrueniene.

Nepoțica mea, Ileanuța, văzând fața Buftului, își făcu milă de bietul cioroi și, tuști, peste gard și aduse pasărea acasă, leșinată de foame, ciufulită, udă, cum căzuse în ierburile plouate, și o înfié ca pe un copil al ei: îi dădu de mănecare, ba noaptea o și culcă cu dânsa pe cuptor.

Se vede că și ființele astea știu ce e binele, simt ce e dragostea, că în două trei zile ajunse de par'că eră un prietian al casei de când lumea, iar fetele Ileanuța și Tuloii, par'că aveau o avere; o îngrijeau, îi dădeau să mănănce din mâni, apă, iar cioroiul încetul cu încetul se trezi, își veni în fire, ba când îi eră foame strigă: câr! câr! și bătea din aripi.

Asta a durat vreo săptămână. Acum pasărea se îmblânzise deabinelea, par'că casa eră proprietatea ei, par'că oamenii slugile ei, se preumblă prin grădina, umblă după mătușa mea, care când plivea, când prășea, iar când îi eră paserile foame o trăgea de fustă și strigă: „câr! câr!“ și bătea din aripi, cerând mănecare. Mai mult, începu să se deie și la jocuri cu Țucunțache, un cățelul al nostru, care e alb ca și o rochie de bal, cu coada scurtă și cu o pată la șoldul stâng de dinapoi și cu urechile negre și cu o pată pe cap, de par'că aveă o perucă neagră, cu cărare la mijloc și tăiată în colțuri pe frunte.

Înșuș ție Țucunțache are o poștete, dăruit unui neam al meu dela un profesor dela gimnaziu, el îl dădu

unei vecine ale mele, de un an măritată și care ședeă în o stradă dela marginea de răsărit a târgului, ce-i ziceă Broscărie. Cățelul fiind mic, luat dela sânul mamei lui, vecinic scheună, de nu puteau bieții oameni a se hodini, ceea ce-i făcū la trei zile să cheme pe ruda cea, s-a-i deie găvruta. El însă îl aduse la noi. Bucuria fetelor. Eră căt o mănșe numai, iar când voiă să se scarpine, cădeă pe spate. Și a crescut, culcându-se cu fetele în pat, până s'a făcut mare. Acum doarme la picioarele mătușei, de o bucește de purci. Și e un sprețalnic, toată ziua să joacă, când cu picuși Vasilache, când cu tovarășul lui, Azor, un alt cătălăndru, cu dinții rânjiți de par'că rade și flocoș și cu pete albe și caramizii pe el.

Iar cum aduseră fetele cioroiul, se jucă acum și cu el. Și doar nu se da îndrăcita de pasere în laturi, și ea să borseă, întindea aripelē și corăind se aruncă cu ciocul la cățeluș. Dar într'o zi Țucunache îl prinse în gură și fugi cu el toată grădina, de-abia fetele i-a scos pasărea din gură.

Însă într'o zi, se descoperi că nu-i cioroi, căci culcându-se pe cuptor, și fetele ducându-se le el, dară de un oușor vânăț și cu pete. De atunci aflară că-i ciorară și nu-i mai ziceau „cioroiu”, ci „ciorară”.

Acum, pasărea, când se vedeă că e așa de bine îngrijită, nu-i mai eră grija de nimic și nici frică, ba începū a eși prin drum, după copiii ce se jucau, ba și pe la case unde căpăta mănăre și iar veneă înapoi.

Însă Turtă, bătețul din vecini și fratele Borzacului și al Vioricăi și a Chiticului, nu prea priveă cu ochi bunv venirea ciorarei pe la dănșii și se temeă nu cumva tătică-său și mămică-sa să prindă prea multă dragoste de ciorară și să o înfizee și astfel să-i deie din mănărea lui și să rămână el flămând. Și într'o zi, ciorara eșind din curte, o luă iarăș pe la case și intră tocmă la Turtă în ogradă.

Turtă, în suflatul căruia răzbunarea cloceă, luă un băț, și poc, peste picioarele ciorarei și-i frânse un picior, apoi prinzându-o, luă un băț și punându-o pe podețul dintre bucătăria de vară și casa de locuit, îi dădu peste cap, până îl turti.

— Tiu, vai, — sări Borzacu și Viorică la llenuța, care se jucă în drum: „Ilenuța, hai, că Turtă ți-a omorât ciorară”.

— Hău! Văi! — sar fetele Tuloieș și llenuța, — unde-i?

— La noi, — răspuneră Viorică și Borzacu.

Însă Turtă, auzind că vin fetele, puse ciorara pe pat în bucătărie, și-i zise:

„Hai acumă, te-am bătut, du-te acasă ciorară și să nu mai vii la noi.”

Fetele, însă, acum umpluseră bucătăria și cu chiotē și întrebară: „Unde-i ciorara?”

Iar Turtă, văzând că pasărea nu se mai ridică, pricepū că a făcut ceva grozav și începū și el a plânge cu părere de rău.

O suci, llenuța, o învărti, piciorul rupt, capul zdrobit, ochii închiși, îi deschise un ochiu, al cărui lumină verde incrimenise sub pleoape, îi mai cântări corpul încă cald, și văzând că nu face nici o mișcare, că ochiul se închide fără vieață, izbucni în un chiot: „Hă-hă! Ne-o omorât ciorara! Ne-o omorât ciorara!” Și țipând, urmată de Tuloi, care și ea începū să plângă și droia de copii, de par'că mergeau la poliție, și însoțită de țepetele desnădăjduite a lui Turtă, o aduse acasă: „Mamă! Mamă!

— Ce-i! Ce-i! — săriră toți ai casei.

— Ne-o omorât ciorara! Ne-o omorât ciorara! Uite-o-a-i!

Iar Tuloi vorbi:

— Turtă cela a dracului, i-a dat cu bățul și a omorât-o!

Vă spun, că dacă se făcea o comedie cine țtie cât de păgubitoare în lume, nu eră atăta zarvă, ca pentru ciorara asta.

Totuș llenuța nu eră tocmai încredințată, că ciorara a murit și o puse în șură pe o saltea de ze o ladă, nădăjduind, că are să invie. Și așa a stat trei zile pasărea, în care vreme a fost vecinic cercetată, dacă nu s'a ridicat, dacă nu mișcă măcar. Însuș Tuloi, i-a pus mănărea la nas, fărâmituri de pâne, cu nădejdea că a găsi-o poate mănăcând, sau a găsi fărâmiturile mănăcate.

A treia zi, însă, potrivit obiceiului îngropăciunii, llenuța hotărî să îngroape ciorara, cu toată pompa covenită unei cioare și pasăre iubită. Așadar, hotărî să cheme și pe vecinele ei la înmormântarea aceea.

Un lucru am uitat să spun, că Turtă, în fiecare zi, întrebă că dacă a înviat ciorara, și de câte ori i se spună că nu, pe fața lui se ceteă o mare părere de rău, de cele făptuite.

Acum, la înmormântare țtinū și el să vie, și așa, pe o zi cu soare, Viorică cu Chitic în brațe, cu Borzacu, cu Buftu, Florica, sora cea mai mică a Buftului, cu Olguța și Ion, surorile lui Costică lui Ion Lamașanu, acela care a dat ciorara lui Buftu, umplură ograda noastră. Toate erau gata, numai prapurile și pomenile lipseau. Să le fi murit un neam și nu eră atăta lume la îngropăciune. Ilenuța luă un hârleț, și punând ciorara pe el, o petrecură cu toții până la vecinica odihnă, sub părul din fundul grădinii.

Toți păstrau o tăcere duioasă, numai Turtă își ștergeă vecinic lacrimile de căință. Și, odată, ajunsu sub copac, llenuța săpă groapa, iar copiii, sub șefia Buftului, îi cântară un „Doamne miluește” și o „Vecinice pomenire” și aruncară peste corpul neînșufletit al ciorarei, țărână, șoptind. toți într'un oftat: „Dumnezeu s'o ierte!” Apoi s'au înturnat acasă.

Praznic nu au făcut, dar llenuța a zis, că îndată ce s'or coace vișinele în grădină, are să-i facă pomenire, iar cum vișine nu s'au prea făcut, a rămas până la toamnă, când s'or coace poamele și merle și perele.

De atunci au trecut vreo două zile, și nemângăe-

rea din sufletul Ilenutei și a lui Tuloi nu s'a șters, și mereu pomeneau de talentele cioarei, luat la început drept de cioroi, ba, li se pareă că poate o fi înviat în groapă și s'au și dus de au desgropat-o înapoi, însă au rămas tot nemângăiate. Și, atunci, lipsite de orice nădejde, au îngropat-o înapoi.

Și poate ar fi jelit și azi, dar, Dumnezeuul copiilor, nu-i lasă nemângăiați, că știe că mahnirea lor nu e prefăcută, când, iată că la o zi după desgropare, Jenică, decanul copiilor, un băiat ca de 12 ani, acum trecut în clasa a IV-a primară, și răsări: „Fă Ilenuță, am eu o cioară, dar al meu e cioroiu și nu cioară.”

— Unde-i? — întreabă Ilenuța.

— Acasă, hai să ți-o arăt, dar nu ți-o dau fără zece bani.

— Hai, că merg, — răspuse Ilenuța și se duse și dădu de un cioroi cenușiu, cu ochii verzi, care strigă și acela: „câr! câr!” ca și cioara ei.

Fuga acasă: „Mamă, am găsit un alt cioroi, tot ca și cioara mea întocmai. Dă-mi zece bani.

— Aș, — zise Tuloișe, — Jenică a desgropat cioara ta și a înviat-o.

Asta i-a dat cu foc Ilenutei, care luând hărlețul o și desgropă a doua orară pe biata cioară, și numai când o văzu cum o lăsase, zise lui Tuloișe: „Ce spui, că eu am găsit-o acolo.” Și luând dela mama ei zece bani, îi dădu lui Jenică.

Totuș rămase cu bănuiala, dacă nu Jenică a înviat cioara ei și a pus alta moartă, că sămăna cioroiul cu cioara, de par'că erau aceeași pasere, și îl întrebă pe Jenică: „De unde o ai?”

— O am, — răspuse Jenică, — dela Alexandru lui Iordan dela Banca Națională. Că acolo sunt cioroi multe, care au cuiburile în hogoage, și eu i-am dat lui Alexandru o jucărie, care făcea douăzeci de bani, dar eu ți-l dau ție numai cu zece, să nu rămân în pagubă.

Și așa s'a făcut pace și multumire. Azi cioroiul, ca și cioara, se simțea ca la el acasă, cerea mâncare „câr! câr!” și bătea din aripi, deschizând ciocul, umblă prin grădină după mătusa și se jucă și el cu Tucunțăche, iar de o chemă, eră mai ascultătoare decât cănele ori pisica, venea repede, repede, cu ciocul deschis și cărâind, crezând că îl chemi la mâncare.

Acum, în una din zile, o rudă îmi dădu o puicuță, și ca să nu-i fie urât, am dat pe cioroi să doarmă cu dânsa în găinărie. Ce a făcut, cum a dres, că cioroiul, deși ușa eră închisă, a eșit nu știu pe unde, dar plin de var, căzuse într'o cadă cu var. Și cum eră o vană cu apă de ploaie, tuși în apă și s'a leopăit până s'a spălat și a eșit ud ciufiul și s'a pus să se ciugulească și să se usuce la soare.

Fetele au făcut mare haz de asta, iar pentru Ilenuța, cioroiul el trecea cel mai deștept cioroi din lume. Mai mult se bucură că nu se ducea, ca cioara dinainte, prin vecini. Totuș din când în când își aducea aminte și de cioara ei și zicea: „Săraca cioară, cum umblă

după mătusa prin grădină și se jucă cu Tucunțăche, Dumnezeuu să-i ierte păcatele.”

Însă să vede că așa i-a fost scris pe lume și cioroiului astuia.

Mătusa mea punând niște curechi în grădină, avea nevoie vecin de apă, ca să-l ude, și pentru asta a săpat o groapă. Ploile, venind din mila lui Dumnezeu, au umplut groapa. Acum, cioroiul umblând într'o zi călduroasă prin grădină, se vede că i-a fost cald și a sărit în groapă să se scalde, crezând că apa e mică ca în vană. Fetele se jucau în drum. El s'a leopăit, cât s'a fi leopăit, dar având aripi scurte, apa fiind adâncă, s'a înecat...

CAMELEONUL

AL. CAZABAN

Zamfirache eră un nemulțumit, un răzvrătit. Nu l-a auzit nimeni, să laude vreodată pe cineva. Pentru el politicianii noștri — fără deosebire — erau o ceată de exploatori nemernici cari n'au altă țintă decât să se îmbogățească din gheșefturi. Naționaliștii: niște panglicari nerușinați și șarlatani fără de păreche. Dinastia: o primejdie... Când află de vreun atentat împotriva unui monarh, se înveselea ca și când ar fi primit un mandat postal cu care și-ar fi putut plăti numărăsele lui datorii. Armata: o veșnică protestare împotriva civilizației. N'avea nici un prietin printre militari. Nu se sfîșia să-i infrunte prin localuri publice, cu vorbe batjocritoare. Cum se credea înzestrat cu însușiri mari, aștepta ca „țara” să-i fie recunoscătoare. Dar recunoștința întârziind, îl făcea s'arunce în spinarea țării toată răspunderea pentru mizeria și neajunsurile în care el se zbatea. Pe cei cari ajungeau să se căpătuiască, fie prin muncă sau alte mijloace, nu voia să-i mai vadă, chiar de i-ar fi fost vreodată prietini. Îi socotea ca pe niște oameni fără demnitate. Din lachei și sclavi, nu-i mai scotea, și se scutura cu scârbă numai la pomeneala numelui lor. „Să știu că n'am ce mânca — se laudă el — și tot nu mi-aș călca pe mândria mea, punându-mă sub ordinele altuia, — fie el cât de puternic ar fi!”

De multe ori, spunea că are de gând să se îmbarcheze pe un vapor strein și să părăsească țara, pentru totdeauna. Asta o spunea ca un fel de amenințare împotriva celor cari nebăgându-l acum în seamă, vor suferi atunci, când vor vedea că a pierdut „țara” în urma plecării lui. Dar atunci, va fi prea târziu. Altădată, se gândea să se amestece între țărani și să-i ațâțe împotriva stăpânirii. Și parcă se și vedea în fruntea cetelor răzvrătiți, dând foc orașelor, și n'urmă să fie proclamat ca președinte al unei noi republice.

Bine înțeles că a doua zi dimineață, toate planurile astea se evaporau în fața grijei unui dejun. Atunci,

își amintea că trebuie să fie mai puțin dâr, și că nu eră coborâre să te rogi de un prietin — oricât ar fi fost de idiot — să-ți împrumute până la sozirea mandatului, o piesă de doi lei. Mai în totdeauna, când găseă banii trebuitori pentru un dejun, devenea mai iertător față de apucăturile semenilor săi, și dacă mai ales se găseă cineva să-i plătească un dejun mai copios, se imblânzea cu totul: nu se mai gândea să părăsească țara, pe bordul unui vapor strein, și nu mai găseă trebuitor să răzvrătească țaranii împotriva stăpânirii. Să gândea să se pue pe muncă chiar de a doua zi, și să scrie o carte de seamă, care să-l așeze deodată în fruntea bărbaților nostri iluștri.

Dar cum se apropiă sara, și cum se gândea, că se puteă întâmplă să se culce cu o cafea neagră în stomac, iarăș îl prindeau gânduri de răzvrătire și iarăș se vedeă pe bordul unui vapor strein, amenințând cu pumnul, țara care nu l-a prout.

Într'o zi, o rudă de-a lui Zamfirache, un elector dintre acei cari asudă în timpul algerilor, îl întrebă:

— De ce nu vrei să primești o slujbă? Ce tot umbli cu mofturi de independență. Hai cu mine la ministru... Pe mine nu mă refuză... Fii sigur, că nu-ți va da o slujbă care să te coboare.

— Merg l răspunse Zamfirache cu atăta hotărâre, încât ruda lui se miră cât de repede răzvrătutul și-a schimbat ideile...

Cum Zamfirache eră rotund la față ca un pepene... roz, și cum în ochi aveă priviri de femeie alintată, plăcu îndată ministrului... li dădu o slujbă de secretar de mâna treia, așa ca să-l poată ținea într'un birou nu departe de ușa ministerială. Primi leafa pe două luni înainte, și se duse deadreptul la croitor, căci ministrul îi zise zimbînd: „Îmi place să am în jurul meu numai băeți curăței“.

În ziua aceea, Zamfirache s'a incredințat că printre politicianii noștri sunt unii în fața cărora trebuie să se închini ca în fața unei icoane. Și a doua zi când l-a văzut pe ministru, s'a și închinat până la pământ.

Acolo, lângă ușa ministrului, Zamfirache avu prilejul să facă cunoștința unui mare număr de politiciani, de toată mâna, de tot soiul. Acu, și-a dat seama cum s'a îngelat scototindu-i cum i-a scototit. „Ce oameni de treabă! Ce bine crescuți și cât de inteligenți!.. Se cunoaște, că vorbești cu niște oameni, cari sunt meniți să conducă destinele țării!“

Cu cât treceau zilele, cu atât Zamfirache se convingeă, că ministrul său e un om fără păreche, de o cinste fără cusur și că e cel mai bărbat de stat, pe care l-a putut aveă vreodată o țară. Toate succesele ministrului său i se vearsău în suflet ca un balsam binefăcător. Când îi vedeă în gazete fotografia, se uită cu nesățiu la ea, și-i veneă chiar s'o sărute... Dacă în discursurile lui tipărite, se strecură vreo greșeală de tipar, sau întâlneă vreo suprimare în text, se făcea foc și eră în stare să se ducă la redacția ziarului și să-i

ceară socoteală. Odată, un prietin de al lui, a făcut o glumă pe socoteala ministrului binefăcător. Zamfirache nu i-a răspuns nimic, dar din ziua aceea a rupt cu el orice legătură de prietinie, măcar că de multe ori s'a înfruptat din masa prietinului.

Zamfirache nu știa cum să poată dovedi stăpânului său că e supus lui cu trup și suflet. Și uneori, când stă fără treabă cu coatele pe birou, se gândea cât de fericit ar fi fost să-și scape stăpânul dintr'o primejdie, să desarmeze mâna care s'ar fi încercat să răpue vieța ministrului.

Și ministrul a simțit, că Zamfirache îi eră credincios servitor. Într'o zi își chemă secretarul în cabinet și uitându-se drept în ochii lui, îl întrebă: — Zamfirache, vrei să-mi fii cu totul devotat?

Privirea lui Zamfirache se prefăcu în privire de căne credincios.

— Da, domnule ministru!.. Dați-mi porunca să mă arunc în foc... și sunt gata!..

Ministrul îl bătu pe umăr, zicând:

— Nu-ți cer atăta. E un sacrificiu mai mic. Aș vrea să știu ce se petrece în minister!.. Ce fel de opinie au funcționarii din minister... Înțelegi... ce-ți cer?

— Da, domnule ministru, înțeleg!.. Cum să nu înțeleg l răspunse Zamfirache, cu o strălucire șireată în ochi, de adevărat diplomat.

DUPĂ DREPTATE

V. DEMETRIUS

— Nu mai pricep nimic! — se plîngeă Miltiade brutarul, lui Marcorian, armeanul bogasier, vecinul și prietinul lui.

— A ajuns de răs, e halima! Poți mai ușor să câștigi un proces la tribunal, la Curte, decăt la judecătoria de pace.

Măhnit și visător, Miltiade, vântură dintr'o mână într'alta, ca la șasezeci de piese mari de câte cinc lei. Zuruitul banilor de argint îi îngănă plăcut supăraea, ferindu-l s'o scormonească în toată adâncimea ei.

— Aveam pe cel mai bun avocat, pe Stoensescu, unul care câștigă toate procesele! Ce s'a năcăjit și el. Cu cartea în mână i-a dovedit judecătorului, că legea spune așa: „Stăpânul trebuie crezut pe cuvânt.“ Nu. Judecătorul i-a dat dreptate lucrătorului meu, — care va să zică! Pe el l-a crezut pe cuvânt, — mai mare ocară.

— Înțeleg eu ce-a fost, — zise Marcorian, voind să afle altă parte a afacerii. — Lucrătorul eră bun, voia să plece dela dumneata și-și cereă simbria lui.

Ca să nu-ți pară rău după el, ai vrut să-i ai în mână. Sărăciile astea! Le dai de lucru o săptămână, două și când le vine bine, hai se duc la plimbare! Cât a-vei să-i dai?

— Două sute de lei, dragă. Și acum are să mă coste aproape trei. Toate cheltuielile de judecată le plătește cu și avocatul e scump!.. Unde mai pui paguba mea la păne?

„Alt lucrător mai bun ca el, nu se află în tot Panciu. Lucrătorul bun trebuie să știe rostul cuptorului meu, să știe când e pânea dospită îndeajuns. Auzi judecător! Nu mai sunt stăpân pe oamenii mei, pe munca lor, în casa mea.”

După un răstimp negustorul păgubit începui iar:

— Marcorian dragă, mai am ceva pe suflet. Polițaiul perde mereu la maca, trece drumul de visavi pela club și îmi cere o sută, îmi cere două. Nu i-am dat nu-i dau. Ce socoteală e asta? Am vorbit odată frumos, ca doi oameni cinstiți, să-i dau o sută de lei pe lună. Tot atâta îi dă și celalalt brutar din Panciu, Stoian. Așa e regula, — nu numai aci la noi, și în târgul Ocni, la Moinești, cred că și la Mizil... Mie, în șase luni mi-a luat opt sute de lei! E dreptate? Pentru ce? Dacă iau două sute de grame dela o pâne, să nu câștig nimic? Să se bucure numai comisarul de tot dreptul meu?

Miltiade trase cutia teșgelei și scoase un mardăr de cătași judecătorești.

— Poftim, ce mă așteaptă! Tot la judecătorie! Judecătorul ăsta, cum are el năcaz pe mine, are să mă condamne, — să mă desnegustorească.

Pătruns de supărarea vecinului său, Marcorian oftă adânc, gândindu-se cât de plecați trebuie să fie bieții negustori tuturor oamenilor stăpânirii. Dădu din cap o bună ziua îndoelnică și plecă abătut.

Peste două săptămâni, brutarul eșia din judecătorie ca dintr'o lume a minunilor. Armeanul sta înaintea bogasierii lui, fumând visător, parcă... îl aștepta.

— Vecine dragă, — începui Miltiade, — viu dela proces. Nu mai pricep nimic! Mă ciupec, mă mușc, ca să mă trezesc din vis, ca să nu visez cumva. Când a venit rândul avocatului meu, ca să mă apere împotriva contravențiilor polițaiului, nebulun acela de judecător l-a oprit supărat, și a spus: „Judecata respinge contravențiile în număr de șapte, ca nefundate.” Adecă nu vrea să țină seamă de ele. E nebun, zău! Mi-a venit să-i sărut mâna! Mai întâi n'am înțeles. Are să-și strice prietenia cu polițaiul, care poate să-l și mute de aici. Polițaiul e una cu primarul, e nepotul prefectului, trage nădejde să se aleagă deputat.

După un moment de răsgândire, Miltiade crezui că înțelege.

— Nu merge așa, pe degeaba. Ce zici vecine? Cred mai curând că judecătorul are mare nevoie de

parale! Are leață mică și-l pismuște pe polițai, ca re-și face șapte lefuri de-ale lui.

„O sută de lei? Ce zici? E puțin? Nu-l cum-păr. Ar trebui să mă coste mai mult. N'am. Vreau numai să-l mulțumesc cu o hârtioară de o sută, ca să știe că sunt om, nu fleac, și cunosc la omenie. Și o să mai am un nevoie de el... Și o să-i mai dau...”

A doua zi, Miltiade eră în sala judecătoriei, printre zecile de împetricinați.

— Ascultă George, șopti el aprodului, să treci pe la brutăria mea, ca să-ți dau o jimbă frumoasă.

— Vrei să vorbești cu dl judecător? E singur, — ajutorul a mai cerut o lună de concediu. Acela-i neam de boer mare.

— E singur? Nu e nici grefierul?

— Nu e, dle Miltiade.

Brutarul vără capul ca un șarpe, intră întreg în sala de chibzuire.

Judecătorul eră singur, cu fruntea plecată adânc pe un dosar. Ușa nu făcuse nici un zgomot. Miltiade scoase binșor o hârtie de o sută, o cocoloși într'un pumn, dar așa ca să se poată zări un colțșor albastru. Făcui trei pași, podeaua de scânduri scârțâi, și judecătorul ridică ochii de pe scrute. Nedumerit privea ca în gol, pe nasul, pe bărbia brutarului. Gre-cul zâmbi incurcat, așteptând să fie recunoscut și să fie întrebat.

— Ce veste? — întreba magistratul.

— Vă sunt foarte îndatorat. Ieri la procesul meu... Eu sunt un om prost, fără carte, dar cunosc la omenie... Când cineva îmi face un bine...

Judecătorul, pe când brutarul se opintea să băl-guiască, îl recunoscuse, se limpezise, privise omul, văzuse colțșorul albastru și înțelesese.

Trântind deodată cu amândouă picioarele în podele și cu palmele late pe masă, omul legilor se ridică de pe scaun, drept ca un drug.

— leși afară, mizerabile! Aprod! să-l dai în brânci.

Ca o șopărlă s'a strecurat Miltiade printre multa și împetricita lume din sala de așteptare a judecătoriei de pace.

Când a ajuns în fața brutăriei lui, nu i-a mai venit să intre. Noroc că bogasierul eră la un pas de el, gata să-l asculte.

— Dragă vecine! dragă Marcorian! Te chiamă Marcorian? Spune, te rog! Mă chiamă pe mine Miltiade? Spune, te rog! Nu sunt nebun frate! E nebun el! Auzi! Viu să-i mulțumesc, pentru că am obraz, și mă dă afară, ca pe un hoț! Nu mai pricep nimic! Nu mai vor fleacurile astea de judecători de pace să primească parale.

